

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ «ВСТУП ДО СОЦІОЛОГІЇ»**

для студентів ОПП «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

Метою семінарських занять є опрацювання тих теоретичних знань, які були отримані студентами під час лекцій, а також поглиблення цих знань в результаті самостійного засвоєння рекомендованої літератури; опанування вміннями та навичками соціологічного аналізу суспільних явищ та процесів шляхом звертання до теоретичної та емпіричної спадщини соціологічного вивчення соціальних феноменів тощо.

В рамках семінарів студентам пропонуються різні форми роботи, зокрема, підготовка та презентація в рамках семінарів самостійної роботи «Предмет соціології у визначенні провідних західних та вітчизняних соціологів», в якій студентам треба розкрити сутність розуміння певним соціологом - класиком або сучасником - предмету та об'єкту соціології, зазначивши особливості історичного та соціокультурного контексту, в якому перебував даний соціолог (вимоги до написання роботи див. нижче); підготовка та презентація виступу на тему «Персоналії протосоціологічної думки» (за вибором студента), в якому студент має обґрунтувати свій вибір того чи іншого представника протосоціологічної думки (світової чи вітчизняної), розкрити його внесок у розвиток соціологічного аналізу суспільства в цілому чи його окремих інститутів, соціальних груп, явищ, процесів тощо. Така форма роботи, як презентація письмових самостійних завдань на семінарі допомагає студенту-першокурснику навчитися важливим для соціолога умінням публічного виступу, ведення дискусії, ставлення запитань, відстоювання власної точки зору.

Крім того, в рамках кожного семінару пропонується перелік питань, які обговорювалися під час лекцій і розуміння яких має бути поглиблене студентами в результаті засвоєння рекомендованої літератури. Обговорення цих питань на семінарах дозволяє студенту краще засвоїти лекційний матеріал та підготуватися до написання курсової роботи та підсумкової екзаменаційної роботи.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Розділ 1. Соціологія – системний погляд на світ

Тема 1. Соціологія - наука про суспільство

Питання для обговорення:

1. Соціологія в системі соціогуманітарного знання.
2. Об'єкт і предмет соціології.
3. Трансформація предметного поля соціології як результат суспільних змін і внутрішньої логіки розвитку соціологічного знання.
4. Суб'єкт соціології. Фігура соціолога в сучасному світі.
5. Функції соціології: теоретико-пізнавальні, практично-політичні, громадянські. Ідеологічний вплив соціологічного знання.
6. Формування і розвиток соціологічного мислення населення України як найважливіше завдання вітчизняної соціології.

Література:

1. Бауман З. Мислити соціологічно. Вступ. Навіщо потрібна соціологія? // Гуменюк Л. Й. Соціологія : Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
2. Волович В. І. Соціологія : підручник. ЦУЛ : Київ, 2019. 808 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. Київ : Основи. 1999. 726 с.
4. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
5. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Тандем. 1996. 271 с.
6. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
7. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
8. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
9. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
10. Соціологія : навч. посібник / за ред С. О. Макеєва. Київ : Українська Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.
11. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.

Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів

Питання для обговорення:

1. Поняття та критерії наукового знання.
2. Соціологія як генералізуюча наука про суспільство.
3. Системність, комплексність соціологічного вивчення соціальної реальності.

4. Діяльнісний підхід як специфічна особливість соціологічного аналізу суспільства.
5. Кількісний, якісний та імовірнісний аналіз у соціології.
6. Соціокультурний підхід до вивчення соціальної реальності.

Література

1. Бауман З. Мислити соціологічно. Вступ. Навіщо потрібна соціологія? // Гуменюк Л. Й. Соціологія : Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
2. Волович В. І. Соціологія : підручник. ЦУЛ : Київ, 2019. 808 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. Київ : Основи. 1999. 726 с.
4. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
5. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ТанDEM. 1996. 271 с.
6. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
7. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
8. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
9. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
10. Соціологія : навч. посібник / за ред С. О. Макеєва. Київ : Українська Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.
11. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
12. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
13. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 3. Структура соціологічної системи знань. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину.

Питання для обговорення:

1. Фундаментальна та прикладна, теоретична та емпірична соціологія.
2. Рівні соціологічного знання.
3. Загальносоціологічні теорії: макро- та мікросоціологія.
4. Роль спеціальних соціологічних теорій в аналізі соціальної реальності. Класифікація спеціальних соціологічних теорій.
5. Місце і роль емпіричних соціологічних досліджень у структурі соціології.

Література:

1. Бауман З. Мислити соціологічно. Вступ. Навіщо потрібна соціологія? // Гуменюк Л. Й. Соціологія : Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів:

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf

2. Волович В. І. Соціологія : підручник. ЦУЛ : Київ, 2019. 808 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. Київ : Основи. 1999. 726 с.
4. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
5. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Тандем. 1996. 271 с.
6. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
7. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiolohiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
8. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
9. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
10. Климанська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
11. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2012. № 1. С. 73-78.
12. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування : підручник. Київ : Вид. дім «Київсько-Могилянська академія», 2017. 342 с.
13. Сальнікова С. А. Вибірка у соціологічному дослідженні : підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 24 с.
14. Соціологія : навч. посібник / за ред С. О. Макеєва. Київ : Українська Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.
15. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
16. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
17. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення

Питання для обговорення:

1. Сутність та призначення соціологічного дослідження, його основні різновиди.
2. Кількісні та якісні методи в соціології, головні вимоги до їхнього використання.
3. Основні етапи підготовки та проведення соціологічного дослідження.
4. Програма соціологічного дослідження, її призначення та структура.
5. Поняття генеральної та вибіркової сукупності. Типи вибірки.

Література

1. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Тандем. 1996. 271 с.
2. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
3. Калашнікова Л. В. Організація діяльності соціологічних служб : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 192 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/27/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%90.%20%D0%92.%20%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1.pdf>
4. Климанська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
5. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посіб. / Л. Д. Климанська та ін. / за заг. ред. В. М. Пічі. Львів : «Новий Світ-2000», 2022. 422 с.
6. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування : підручник. Київ : Вид. дім «Київсько-Могилянська академія», 2017. 342 с.
7. Сальнікова С. А. Вибірка у соціологічному дослідженні : підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 24 с.
8. Соціологія : навч. посібник / за ред С. О. Макеєва. Київ : Українська Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.
9. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
10. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
11. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку

Питання для обговорення:

1. Категорії і поняття як мова науки.
2. Зумовленість змісту категорій і понять соціології методологічною позицією («концептуальною схемою»), характером теорії, яких дотримується дослідник.
3. Основні категорії і поняття соціологічної науки: суспільство, культура, соціальне, соціокультурне, соціальна група, соціальний факт, соціальний інститут, соціальний процес, соціальні відносини, соціальна взаємодія, соціальні мотиви, соціальна стратифікація, суспільний поділ праці, соціальний контроль, соціалізація, соціальні зміни та ін.

Література:

1. Волович В. І. Соціологія : підручник. ЦУЛ : Київ, 2019. 808 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. Київ : Основи. 1999. 726 с.
3. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
4. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.

5. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Тандем. 1996. 271 с.
6. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
7. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
8. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
9. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
10. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посіб. / Л. Д. Климанська та ін. / за заг. ред. В. М. Пічі. Львів : «Новий Світ-2000», 2022. 422 с.
11. Соціологія : навч. посібник / за ред С. О. Макеєва. Київ : Українська Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.
12. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
13. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології

Питання для обговорення:

1. Поняття протосоціології.
2. Основні персоналії світової та вітчизняної соціологічної думки.
3. Роль протосоціологічної думки у становленні соціологічної науки.

Література:

1. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
2. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
3. Паніна Н. В. Професійна етика і соціологія в Україні (до прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ). *Громадська думка*. 2004. № 4. С. 35-37.
4. Попова І. М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Тандем. 1996. 271 с.
5. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
6. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
7. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
8. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
9. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
10. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
11. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки

Питання для обговорення:

1. Історичні передумови виникнення соціології. Промислова революція в Європі як фактор появи соціології як самостійної науки про суспільство.
2. Велика Французька революція як наслідок промислової революції в Європі та каталізатор подальших політичних, економічних та соціокультурних змін.
3. Нові соціокультурні феномени постреволуційної Франції як важливий чинник виникнення соціології.
4. Теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки.
5. Науковий внесок Ш. Монтеск'є та К. Сен-Симона у появу соціології як самостійної науки.

Література:

1. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
2. Паніна Н. В. Професійна етика і соціологія в Україні (до прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ). *Громадська думка*. 2004. № 4. С. 35-37.
3. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
4. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
5. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
6. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
7. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
8. Лобанова А., Петрухін С. Соціологічні ідеї Микити Шаповала: історична репрезентація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2020_2_8
9. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 73-78.
10. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
11. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
12. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М. Елброу

Питання для обговорення:

1. «Універсалізм» чи класична стадія розвитку соціології: основні персоналії (перший етап розвитку соціології за М. Елброу).
2. «Концептуальний імперіалізм» (боротьба за панування певної соціологічної парадигми) та розвиток класичних соціологічних теорій: основні персоналії (другий етап розвитку соціології за М. Елброу).

3. Інтернаціоналізація соціології. Період гострого політико-ідеологічного протистояння двох світових систем (соціалістичної і капіталістичної) після другої світової війни. Протистояння марксизму та структурного функціоналізму: основні персоналії (третій етап розвитку соціології за М. Елброу).
4. «Індигенізація» («отуземнення») соціології: основні персоналії (четвертий етап розвитку соціології за М. Елброу).
5. «Глобалізація» соціології як її відповідь на об'єктивні процеси в сучасному суспільстві: основні персоналії (п'ятий етап розвитку соціології за М. Елброу).

Література:

1. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
2. Сокурняська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
3. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiolohiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
4. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
5. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
6. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
7. Климанська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
8. Лобанова А., Петрухін С. Соціологічні ідеї Микити Шаповала: історична репрезентація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2020_2_8
9. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 73-78.
10. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
11. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
12. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки та проблеми соціологічної науки в Україні

Питання для обговорення:

1. Історичні, теоретичні та соціокультурні передумови виникнення соціології на теренах царської Росії. Українська соціологічна думка та її роль у становленні соціології у дореволюційній Росії. Протосоціологічні персоналії вітчизняної соціологічної думки. Соціологічні ідеї в працях О. І. Герцена, П. Л. Лаврова, П. М. Ткачова, Л. І. Мечнікова, Н. Я. Данілевського, М. І. Костомарова, М. П. Драгоманова, В. Б. Антоновича, М. М. Ковалевського, М. С. Грушевського, Н. К. Михайловського, В. Кістяківського, Н. І. Карєєва, П. О. Сорокіна та ін.
2. Розвиток соціології в Росії у другій половині XIX – першому двадцятиріччі XX століття: інституціоналізація соціології як науки, практика соціологічних досліджень, започаткування соціологічної освіти; кейс України.

3. Конкретно-історичні умови початкового етапу становлення радянської соціологічної науки (1917-1922 рр.). Становлення і розвиток спеціальних соціологічних теорій у радянській соціології 20-30-х років минулого століття.
4. Стан соціології в СРСР у роки хрущовської «відлиги». Основні напрямки соціологічних досліджень у СРСР наприкінці 50-х - першій половині 60-х років ХХ століття, їхня наукова і практична значущість.
5. Розвиток спеціальних соціологічних теорій у СРСР у 70-80-х рр. та в сучасних країнах пострадянського простору; кейс України.
6. Особливості становлення та розвитку української соціології
7. Соціологія в умовах трансформації українського суспільства: теоретичні і практичні соціологічні дослідження, розвиток соціологічної науки та освіти.

Література:

1. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
2. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
3. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
4. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
5. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
6. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
7. Климанська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
8. Лобанова А., Петрухін С. Соціологічні ідеї Микити Шаповала: історична репрезентація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2020_2_8
9. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 73-78.
10. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
11. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
12. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності

Питання для обговорення:

1. Професіоналізація соціологічної діяльності.
2. Різновиди соціологічної діяльності. Особливості експертної та консультативної діяльності соціологів.
3. Соціально-інженерна діяльність соціологів, зайнятих безпосередньо в практичній роботі. Дискусії щодо соціальної інженерії.
4. Проблема гуманізації соціологічної діяльності.
  1. Вміння, навички, професійно-ділові якості, необхідні в соціологічній діяльності: викладацькій, дослідницькій, консультативній, експертній.

2. Р. Міллс про вимоги до професійних якостей соціолога.
3. М. Вебер про необхідність пристрасності у науковій діяльності («Наука як покликання і професія»), про вимоги до викладацької діяльності.
4. П. Сорокін про служіння істині, сумління, моральну чистоту, любов до продуктивної праці, неприпустимість байдужості й дармоїдства як необхідні вимоги до науковця.

Література:

1. Бауман З. Мислити соціологічно. Вступ. Навіщо потрібна соціологія? // Гуменюк Л. Й. Соціологія : Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
2. Майкл Буравой — лекція про публічну соціологію — YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=pP2Itvtsv2o>.
3. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Каравела, 2022. 308 с.
4. Паніна Н. В. Професійна етика і соціологія в Україні (до прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ). *Громадська думка*. 2004. № 4. С. 35-37.
5. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
6. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
7. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
8. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
9. Калашнікова Л. В. Організація діяльності соціологічних служб : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 192 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/27/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%90.%20%D0%92.%20%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1.pdf>
10. Климаська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
11. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посіб. / Л. Д. Климаська та ін. / за заг. ред. В. М. Пічі. Львів : «Новий Світ-2000», 2022. 422 с.
12. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 73-78.
13. Шевченко С. Л. Чи потрібна соціологам професійна етика (досвід викладача ВНЗ). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2017. Вип. 38. С. 87-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISD_2017_38_15.
14. *Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results* / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University, 2018.

Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні та світі

Питання для обговорення:

1. Інституціоналізація спеціальної соціологічної освіти як фактор професіоналізації соціологічної діяльності. Соціологічна просвіта як чинник формування соціологічного мислення населення України.
2. Західний та вітчизняний досвід впровадження соціологічної освіти. Проблеми інституціоналізації соціологічної освіти в царській Росії та Радянському Союзі.
3. Особливості сучасного етапу розвитку соціологічної освіти в Україні. Аналіз чинників підвищення якості соціологічної освіти. Головні вимоги до якісної соціологічної освіти.
4. Проблеми розвитку вітчизняної соціологічної освіти в умовах сучасного українського суспільства.

Література:

1. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. К. Батаєвої, В. Бурлачука, В. Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
2. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
3. Соціологія : Теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук ред. Ю.Ф.Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. Київ : Каравела, 2020. 356 с. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
4. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник / пер. з пол. Львів : Колір ПРО, 2020. 799 с.
5. Якуба О. О. Соціологія. Харків : Константа, 1996. С. 10-13.
6. Бабенко С. С. Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 196-206.
7. Климанська Л. Д., Савка В. Є. Соціологія соціальних проблем : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
8. Лобанова А., Петрухін С. Соціологічні ідеї Микити Шаповала: історична репрезентація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2020_2_8
9. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1. С. 73-78.
10. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Київ : Каравела, Львів : Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
11. Соціологія як досягнення людства. Розвиток вітчизняної соціології у 20 ст. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12294/>
12. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.